

BIBLIOTEKA

E

854-32

T 85

SHTETIT

GJIROKASTËR

FLAMUR TOPI

TINGUJ TË HARRUAR

*Tregime
shkencore*

891.983-32

T 85

S

FLAMUR TOPI

TINGUJ TË HARRUAR

(Tregime shkencore)

53639

3155

SHTËPIA BOTUESE «NAIM FRASHËRI»

DY FJALË PRINDËRIT DHE MËSUESIT

Në këtë vëllim, të pregatitur posaçërisht për prindër dhe mësues, nuk bëhet fjalë për sëmundje, të cilat me një shpërthim të vrullshëm shenjash dhe temperaturë të lartë dashur pa dashur alarmojnë edhe më indiferentët .. Jo, këtu është fjala për ato sëmundje që nuk bien menjëherë në sy si të tilla, po që në paraqitjen e jashtme duken si kapriçio e vese të këqaja, që gjoja i ka fituar i vogli.

Pikërisht, duke mos njohur veçoritë karakteristike të këtyre sëmundjeve, shpesh prindërit apo pedagogët gabojnë rëndë në trajtimin e fëmijëve apo nxënësve të tyre.

Pa përjashtim, sëmundjet e përshkruara në këtë vëllim, megjithë seriozitetin e tyre, duke marrë parasysh veçoritë anatomo-fiziologjike të moshës femino-re, aftësinë e mrekullueshme ripërtëritëse të tyre, sukseset e shkëlqyera që ka arritur mjekësia jonë dhe ajo botërore janë krejtësisht të shërueshme! Madje, edhe për sëmundjen e daltonizmit, e cila deri në kohët e fundit konsiderohej si një gjëndje e pa shpresë, shkencëtarët njoftojnë për përdorimin me sukses në disa raste të ultratingujve, tashmë të mirënjohur për lexuesit tanë. Sidoqoftë, zbulimi i hershëm i gjëndjeve të tilla të sëmura ka një rëndësi të posaçme për shëndetin, formimin intelektual dhe sidomos jetën e fëmijëve. Mjafton të mendoni se pas çdo përparimi të dobët, pas çdo sjelljeje të keqe, arrogante, pas çdo

ndryshimi të psiqikës së të voglit mbase fshihet ndo-
një sëmundje...

Askush më shumë se prindërit dhe mësuesit s'do të mund të zbulonte që në fillim shenjat më të para të sëmundjeve me të cilat do të keni rastin të njiheni në këtë vëllim, askush më shumë nuk do të ndihmonte në parandalimin e gjëndjeve të tilla të sëmurës... Le të jenë pra këto shkrime një ndihmës sado modest në punën tuaj aq fisnike për rritjen dhe edukimin revolucionar të rinisë sonë heroike, optimiste dhe të shëndetshme për të cilën gjëndjet e sëmura të përshkruara janë veçse një përjashtim.

AUTORI

«CHOREA MINOR»

Jo, mësuesja Adelinë, atë mëngjez të bukur dimri, nuk kishte ndërmend të ledhatonte Adin e vogël, ashtu siç e kishte pasur zakon më parë, kur djali shkruante bukur e me kujdes.

Nxënësi, sipas mendimit të saj, qe përkëdhelur shumë. Po, edhe ajo kishte gabuar. E pat tepruar me lavdërimet. Dhe shpërblimi? Ajo i hodhi një vështrim të mërzitur fletores së tij, të mbushur me fjali të shkruara cuditërisht keq, e psherëtiu thellë:

— Adi, ke shkruar keq, shumë keq!.. Sot nuk po të vlerësoj, po nesër...

Kështu i pat thënë dhe Adi i qe përgjegjur se ai s'qe fajtor, se dora e vogël i dridhej, se ai... Po ajo nuk i duronte justifikimet e tij.

«Sot përsëri ka shkruar keq. Shkronja të shtrembëra, fjali të dallgëzuara...» — mendoi e trishtuar mësuesja.

— Adi, tjetër herë tregohu më i kujdesshëm, — tha ajo duke ja ngulur sytë vogëlushit. Ky u step papritur dhe e përqeshi mësuese Adelinën...

— Adi! — thirri ajo e zemëruar, — Si guxon?!

Vogëlushi nxori sërish gjuhën dhe fytyra e tij mori një pamje përcmuese.

Adelina u ngrit nga karrigja dhe ju afrua me çape të shpejta. Po fëmija nuk kishte ndërmend të pushonte.

— Nuk kam faj, mësuese, më lëviz vetë fytyra,

gjuha më del vetë jashtë, — thirri Adi i friksuar e, ndoshta, ajo do ta kish besuar, nëqoftëse, fill pas këtyre fjalëve, fytyra e tij nuk do të kish marrë atë pamje të përçmuar.

— Ti s'meriton të rrish në klasë! E dëgjo: nesër të vish me prindët, kuptove?..

Të voglit ju mbushën sytë me lot. Ai do të kishte dashur t'ja thoshte të gjitha mësueses së tij, po ajo nuk e kishte kuptuar, ajo... Dhe Adi s'mundi ta përmbajë veten. Qëndroi në një kënd të koridorit, e mbuloi fytyrën me doçkat e vogla, që i dridheshin shumë.

* * *

Edhe në familje Adin nuk e kuptuan ose, më mirë, nuk e dëgjuan gjer në fund. Të voglin e detyruan t'i kërkonte ndjesë mësueses, gjë që ai e bëri pa dëshirë, sikur ta dinte se herët a vonë do t'i përsëriteshin prapë ato lëvizje të pavullnetshme të fytyrës, të gjuhës...

Adi vazhdonte të shkruante keq. Mësuesja e qortoi ashpër e, fill pas kësaj, «i llastuari» (kështu e thërriste ajo ditët e fundit), e përçeshi pa pikë turpi.

* * *

Kur kthehej për në shtëpi, mësuesja mundohej të lidhte ngjarjet e ditëve të fundit, të rikujtonte skena të shkëputura të qëndrimit qesharak të Adit. Herë - herë përfytyronte fytyrën e qetë, sytë e zgjuar e të vëmendshëm të nxënësit, të mbërthyer në sytë e saj. Ja tek e shihte atë të përkulur lehtë mbi fletoren e bukurshkrimit, tek shkruante me kujdes çdo fjalë të shqiptuar prej saj. Mirëmbajtja e fletores, bukuria e shkrimit, jo një herë qenë bërë shkas që ajo ta lavdëronte para të gjithëve.

Kurse tani?!

— Adelinë, shoqja mësuese! — dëgjoji ta thërrisnin. Ajo u përmend.

— Oh, doktor Astriti! Më falni, isha kaq e zhytur në mendime! . — thirri ajo.

— Ju kuptova, dhe as që është nevoja të më kërkoni falje, — i buzëqeshi lehtë mjeku, duke i zgjatur dorën.

Një pjesë të rrugës biseduan për gjëra të zakonshme. Befas, sikur të kujtohej, mësuesja i tha:

— Doktor, kam dashur të bisedoj me ju për rastin e një fëmije të çuditshme. Dikur ishte një nga nxënësit e mi më të mirë. . .

Dhe Adelina filloi t'i tregonte historinë e tij.

— A mund të më takoni me vogëlushin tuaj? — e pyeti ai në fund të kallëzimit të saj.

— Pse jo. Mos, ndoshta, mendoni se ai. . .

— Ah, jo, jo, tani për tani nuk mund t'ju them gjë. Sidoqoftë, një ndryshim i tillë, kaq i papritur, nuk më duket i natyrshëm. . . Ndoshta fëmija vuan nga «chorea minor». . .

Frazën e fundit ai e shqiptoi në një mënyrë të tillë, sikur të fliste me vetveten.

Adelina e vështroi e çuditur, pa kuptuar gjë.

— «Chorea minor»? Ç'të jetë vallë kjo? — pyeti mësuesja me dyshim.

— Oh, një term mjekësor. Tani për tani është vetëm një hamendje. . .

* * *

Të nesërmen, Adelina dhe Adi shkuan në klinikën ku punonte doktor Astriti.

Doktori do të kishte dashur t'i buzëqeshte vogëlushit simpatik, po, nëqoftëse e përshëndeti hijerëndë, që i detyruar ta bënte këtë. Ai dyshonte, sipas tregimit të mësueses, për një «chorea minor». E, në dëshironte të përcaktonte një diagnozë të saktë, një qëndrim i tillë që i domosdoshëm, se fenomenet e kësaj sëmundjeje çfaqen së tepërmi gjatë emocioneve të mëdhenj.

Vizita nuk qe e shkurtër, siç kishte pandehur në fillim Adelina.

Doktori i tha Adit të ecte nëpër dhomë dhe, për çudinë e mësueses, ai filloi të bëjë lëvizje të pakontrolluara të krahëve, të supeve e të kokës.

— Djalë i keq, ti jo vetëm që s'shkruan bukur, po s'di as të ecësh mirë!— i thirri me zemërim mjeku.

Zemërimi i tij qe kaq i natyrshëm, sa që mësuesja Adelinë gati-gati e mori si të vërtetë.

I vogli u prek shumë, e ndjeu veten të fyer. Sytë ju mbushën me lot. Befas në fytyrën e tij u pasqyrua një ngërdheshje përcmuese, tallëse, e ngjashme me ato, që Adelina kishte parë në klasë. Fëmija filloi t'i nxjerrë gjuhën doktor Astritit.

Në faqet e skuqura të fëmijës vazhdonin të rridhnin lot të nxehtë.

Mjeku i dha një lugë me shurup dhe e urdhëroi ta pinte.

Adelina nuk u besonte syve të saj. I gjori Adi! Sadoqë u përpoq të fuste lugën në gojë me dorën që i dridhej, nuk mundi.

Befas mjeku i buzëqeshi të voglit, e afroi pranë vetes dhe e puthi fort.

— Kolopuç i vogël, tani e marr me mend se sa shumë të ka munduar sëmundja; po mos u bëj merak, do të të shërojmë shpejt. Ja, ke për të parë...

— E pra, doktor, ç'mendonit?— pyeti mësuesja, së cilës nuk i durohej gjersa të merrte vesh përfundimet e vizitës mjekësore.

— Adelinë, dyshimet tona u vërtetuan. Adi vuan nga sëmundja e ashtuquajtur «chorea minor», apo reumatizmi i trurit, — i tha mjeku mënjanë.

Adelina hapi sytë e habitur.

— Reumatizëm i trurit? Për besë, as që më shkonte ndërmend se ekzistoka një sëmundje e tillë!— thirri ajo.

— Po, po. «Chorea minor» haset vetëm ndër fëmijët. Ajo jua ndryshon mjaft karakterin. Lëvizjet e pavullnetsh-

me të muskujve i japin fytyrës pamje nga më përçmueset, e, gjersa natyra e sëmundjes të bëhet e njohur, shpesh fëmijë të tillë ndëshkohen në shkollë, apo në familje. Shkrimi i tyre është i çuditshëm, mjaft i çrregullt, aq sa një mjek i mirë mund të përcaktojë diagnozën vetëm nëpërmjet tij.

— Oh, po, po, doktor, të gjitha kam patur rastin t'i shoh vetë! — u përgjegj mësuesja.

— Padyshim, dhe nuk e teproj nëqoftëse mendoj se edhe Adi juaj nuk i ka shpëtuar ndëshkimit. Kështu?..

Mësuesja e vështroi të voglin, e afroi pranë vetes dhe e shtrëngoi fort, shumë fort në krahët e saj.

— Më fal, Adi, më fal! Si nuk të kuptova dot më parë?

I vogli u prek edhe më shumë e, si gjithnjë në raste të tilla, fytyra e tij mori një pamje ngërdheshëse. Mësuesja vazhdonte t'i ledhatonte flokët e zinj e sytë e saj filluan të shkëlqejnë, me dritën e gëzimit, që buronte padyshim nga një zemër e dashur, e dhëmshur dhe e mirë. . .